

KRAAK DE SPELREGELS

#KRAAKDESPELREGELS
f PAKHUIS.DEZWIJGER
i PAKHUISDEZWIJGER
t PAKHUIS DE ZWIJGER
@DEZWIJGER

© 2018 s2442

De maatschappelijke ontwikkeling in Amsterdam speelde zich tot nu toe in blokken van zo'n 20 jaar af. In de 60-er jaren leidde Provo ons naar een bewustwording dat de stem van Burgers gehoord diende te worden en dat de relatie overheid-burger nodig herzien moest worden. Die ontwikkeling leidde als vanzelf naar de opstandige 80-er jaren waarin we ons niets meer lieten welgevallen zodra ons dat niet paste. Rond de millenniumwisseling begon de ver'yup'ping van Amsterdam. Geld begon een doorslaggevende rol te spelen. De 'dink'ies verdienden zich een slag in de rondte, kochten waar ze zin in hadden maar bedierven al doende de huizenmarkt. De huidige 20-er jaren kenmerken zich door versobering. We worden aan alle kanten afgeknepen en zijn blij met elke broodkorst die ons toegeworpen wordt door het grootkapitaal. Van het verleden hebben we niets geleerd...! Met deze laatste ontwikkeling werd meteen de 80-er jaren kraakbeweging voor dood verklaard. Maar de tijd lijkt rijp voor een herhaling van zetten. De benarde woonsituatie voor de startende gezin-

Het gevaar van het behandelen van recente geschiedenis is dat er nog geen consensus is hoe die te duiden. Allicht is er onder de lezers iemand die destijds een andere mening ontwikkelde en het niet eens is met het hieronder gestelde. Dat is oké, wat ons betreft. Recente ontwikkelingen in de wereldpolitiek laten een radicale ommezwaai zien in het handelen van overheden. Wat er in Amerika aan de hand is geeft aan dat daar in toenemende mate de regel geldt "wie betaalt bepaalt"! Dat gold de laatste 15 jaar ook voor de VVD-kabinetten maar nu worden we klaargestoomd om geregeerd te worden door een 1/3 minderheid met beleid dat alleen op henzelf is toegesneden en met een verschrikkelijk grote bek.

nen en alleenwonenden zet sommigen aan – en dat worden er steeds meer – tot het kraken van leegstaande gebouwen en huizen. Want ook de vastgoedspeculanten hebben van het verleden niets geleerd. Tijd voor een duik in het verleden...

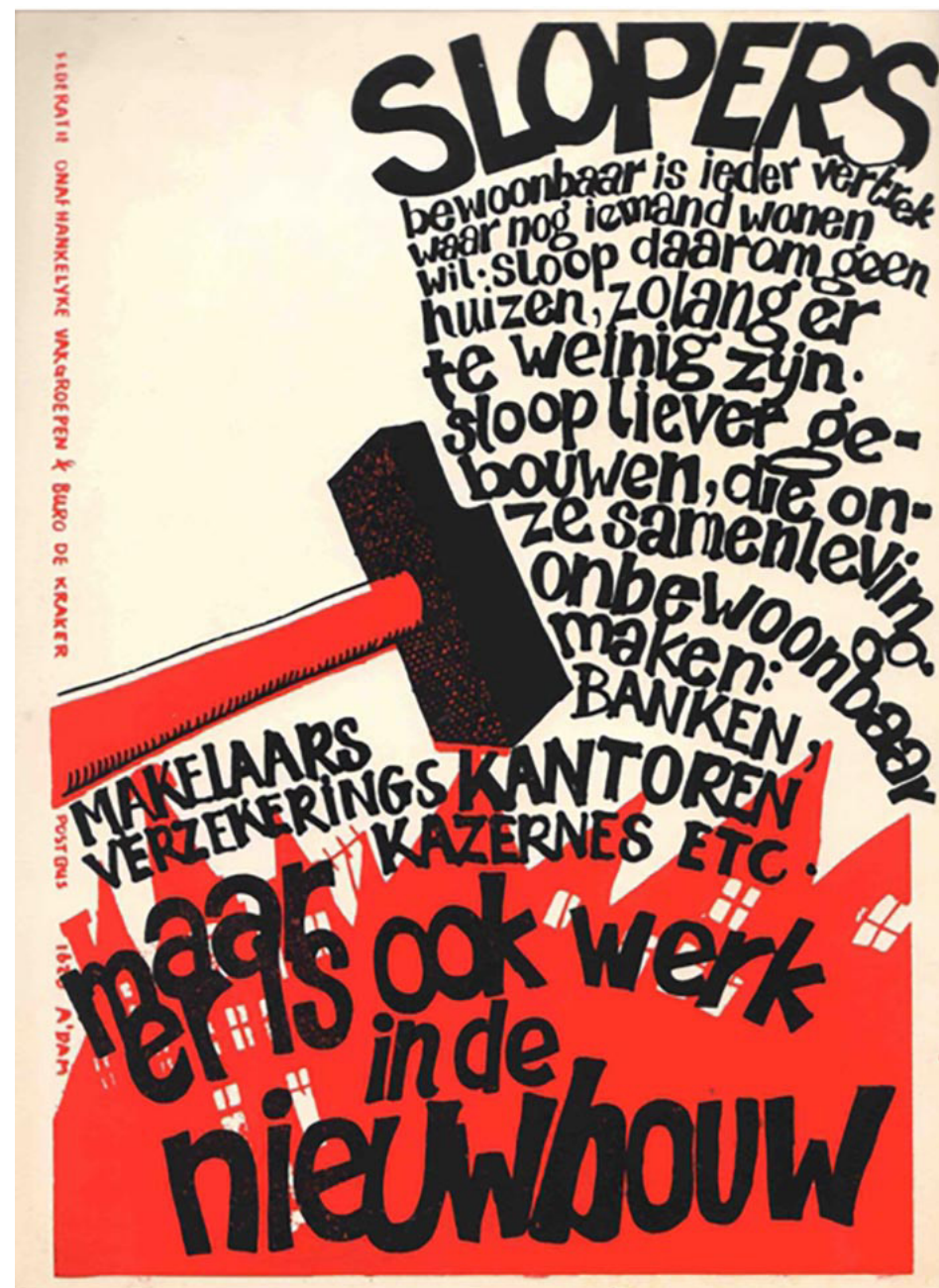
Algemeen noemt men de leegstaande woonhuizen in de Generaal Vetterstraat als eerste kraakpanden, toen die in januari 1965 ge-

kraakt werden. Dat waren uitsluitend jonge gezinnen die geen schijn van kans maakten om door het CBH een zelfstandige woning toegevoerd te krijgen, ondanks dat het urgentiebewijzen regende. En niet ieder gezin had voldoende inkomen om in de vrije sector te huren, in een tijd dat kinderopvang nog geen gemeengoed was.

Een groot deel van de bijna 9000 Amsterdamse krakers bestond niet uit ruige activisten met hanenkammen en leren jacks, maar waren mensen die eenvoudigweg kraakten om aan een woning te komen zonder eerst jarenlang op een wachtlijst te staan. Binnen de grachtengordel en in het centrum werden grote panden gekraakt waarin tientallen mensen konden wonen en feesten werden gehouden en bedrijfjes opgezet,

▲ De eerste kraker van de Generaal Vetterstraat instrueert twee nieuwe stellen - januari 1965

zoals de Grote Keyser en Wyers. Buiten de grachtengordel werden eerder appartementen gekraakt, waar mensen incidenteel clandestien huisden.

De emancipatie van de burger in de 70-er jaren was de opmaat naar de ongenoegen van diezelfde burger zodra overheden en groot-investeerders beslisten over de bebouwing in de publieke ruimte, alleen maar gebaseerd op het eigendomsrecht. Dat doen en laten werd niet zonder commentaar gedoogd; als er behoefte was aan die ruimte diende de partijen bij elkaar gebracht te worden om verspilling te voorkomen. Ook het slopen of verbouwen van erfgoed werd aan de kaak gesteld. Bedrijfsgoed dat veranderd kon worden in woningen of kleinschalige bedrijfsruimten wilde men tegen de plannen

van de eigenaar in behouden. Kortom..., het eigendomsrecht werd betwist wanneer het object de publieke doelstellingen kon dienen. Aanvankelijk zwichtten overheden voor de wens van eigenaren die hun eigendomsrecht in gevaar zagen komen. Het heeft lang geduurd en een verandering in het denken van politici gevraagd voordat de gewelddadige ontruiming stopten. Heel Lang!

Hele oorlogen zijn er gevoerd door krakers die hun zin niet wisten door te zetten en uit kraakpanden verdreven werden. Lees zelf nog eens over de Grote Wetering en de Vondelstraatrellen. Voorbeelden te over. Het kon ook anders. Na lang volhouden van krakers kon de Gemeente tot aankoop overgaan en het object in overleg met de krakers een nieuwe bestemming geven. Denk bijvoorbeeld aan

- ▲ *Zelf tijdens de afbraak van de Grote Wetering waren politieacties nodig*
- ◄ *Grof geweld van de Marechaussee tijdens de Vondelstraatrellen*

de Lucky Lwijk, Algemeen Handelsblad en de hierna te noemen kraakpanden die tot succesvolle ondernemingen zijn omgevormd. Het Handelsbladgebouw veranderde binnen een paar jaar van een anarchistische speeltuin in een serieus woon-werk-complex.

Onbekend bleven de objecten waar in goed overleg tussen krakers en de eigenaren de betrokken objecten verhuurd werden in plaats van gesloopt. In het onderstaande pikken we er een aantal grote gebouwen uit.

Toevallig veel vemen daaronder. Vemen waren oude organisaties die de handelswaar van derden tijdelijk opsloegen en beheerden. Voor kooplieden die hun goederen niet langer op zolder of in kelder van hun woonhuis opsloegen maar in zo'n veem. Deze samenwerkingen ontwikkelden zich in de moderne tijd tot grote maatschappijen met aandeelhouders en de modernste pak-, koel- en vrieshuizen.

*Lees het boek
Voet tussen de
deur
Klik de foto*

- ▲ Lucky Lwijk in de Jan Luijkenstraat, een gekraakt woonhuis
- Het leegstaande koelhuis Willem de Zwijger

Pakhuis De Zwijger

Vorige week zette Het Parool dit voormalige koelpakhuis in het zonnetje, zodat deze regels een beetje mosterd na de maaltijd zijn. Eind vorige eeuw stond het op de nominatie gesloopt te worden voor een tweede ontsluiting van het Java-eiland.

Pakhuis de Zwijger werd in 1933 voor Blaauwhoedenveem gebouwd naar een ontwerp van architect Jan de Bie Leuveling Tjeenk en constructeur Kees Bakker. Het gebouw is een voorbeeld van de industriële tak van het Nieuwe Bouwen. Bijzonder is de betonnen draagconstructie bestaand uit paddestoelkolommen (mushroom system) en de aan twee zijden 4 meter uitkraging buiten de fundering. Het pand werd oorspronkelijk gebruikt als koelhuis voor bederfelijke producten met een verdieping gaskamers waarin net begonnen bederf gestopt kon worden. Tijdens de naoorlogse verplaatsing van ha-

venactiviteiten naar Havens West kwam het gebouw leeg te staan en werd het na jaren gekraakt. Eigenaar was de Gemeente Amsterdam, die de plek nodig had voor een tweede weg naar het Java-eiland. De architecten vader en zoon Van Stigt, door de krakers in de arm genomen, voorkwamen sloop door een constructie te bedenken waardoor er een weg door het gebouw aangelegd kon worden naar de Jan Schaeferbrug. Zij brachten in de bovenste verdieping een zware ijzerconstructie aan waar alle vloeren aan werden opgehangen. Vervolgens kon het benodigde aantal kolommen verwijderd worden. Die moeite moest getolereerd worden omdat de krakers met succes een rijksmonumentenstatus voor het gebouw kregen. In 2005 werd pakhuiz De Zwijger eigendom van Stadsherstel die vervolgens een

- ▲ Pakhuiz De Zwijger met de onderdoorgang van de Jan Schaeferbrug
- ▶ Conferentiezaal pakhuiz De Zwijger

renovatie uitvoerde. Het is een succesvol multi-functioneel gebouw geworden met kleine bedrijfsunits, een debatcentrum, tv-studio en horeca. En de krakers werden huurders...

Lees meer - Klik de foto

Het (Nederlandsche) Veem

Het pakhuiz van de NV Nederlandsche Veem uit 1897 staat in de Van Diemenstraat 10, tegenwoordig huisnummer 410. Het 60 meter lange gebouw werd ontworpen door de gebroeders Roelof en Foeke Kuipers. Roelof maakte naam met watertorens en Foeke met kerken. U kent de laatste misschien ook als ontwerper van de Industriële Club op de Dam. Het Nederlandsche Veem (NedVeem) was

ooit een samenwerking van het Bontmutsenveem en het Klapmutsenveem, die de concurrentie aan wilden gaan met de grote spelers op de opslagmarkt, Blaauwhoedenveem en Vriesseveem. NedVeem bouwde ook een groot pakhuis in Rotterdam, “De Eersteling” (1899). In 1914 werd het pakhuis verbouwd door W.J.J. Scherjon en in 1936 werd het westelijke buurpakhuis erbij gekocht en in gebruik genomen, zoals de foto hieronder weergeeft.

De Van Diemenstraat was het begin van de verplaatsing van havenactiviteiten naar het westen van de stad, maar daar zou het niet bij blijven. Minder dan een eeuw later verplaatste de haven zich opnieuw westwaarts en in 1978 verliet NedVeem het pand. Met sloop in het vooruitzicht, werd het in 1981 gekraakt en door de krakers ingericht tot bedrijfsverzamelgebouw. Van de vier grote pakhuizen in de Van Diemenstraat - die voor sloop behoed zijn - is de architectuur van Het Veem als enige wonderwel goed behouden gebleven, waarbij de zijde aan de Oude Houthaven het fraaist is. Foeke Kui-

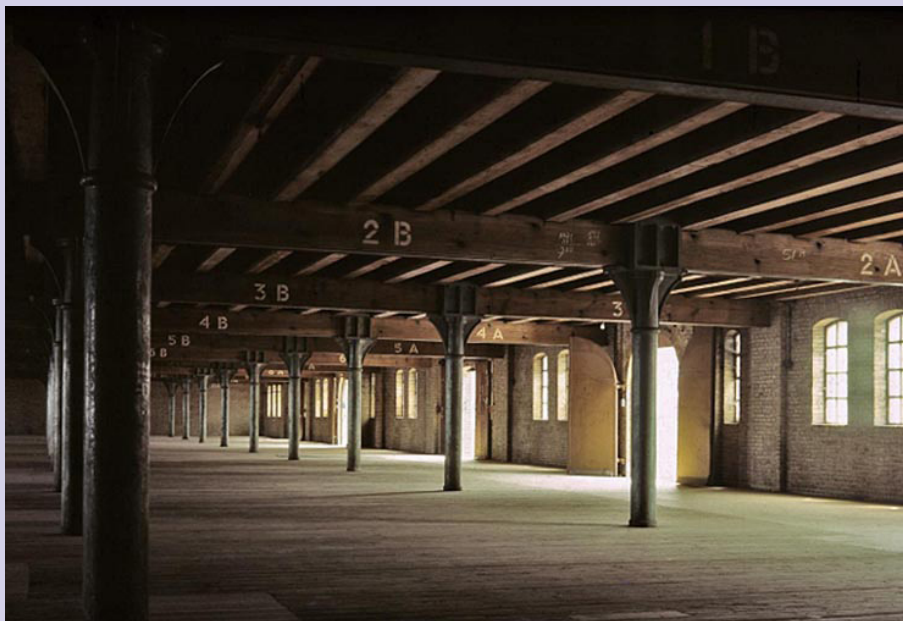
pers wist ook hier een goed ontwerp neer te leggen. Hij verdeelde de gevel aan de kade in 5 verticaal geordende pakhuisgevels zoals vanaf de 17e eeuw overal in de stad te zien zijn. Elk met een opbouw voor de hijsinstallatie (foto).

Het Veem wordt tegenwoordig bevolkt door onder andere kleinschalige bedrijven, houtbewerkers, restauratieateliers, modeontwerpers, grafisch vormgevers, film- en documentairemakers, beeldend kunstenaars en schrijvers. Het Veem is een vereniging, waarvan iedere huurder van een werkruimte automatisch lid is en een stem heeft in de adviesraad.

*Lees het boek
over Werkge-
bouw Het Veem
Klik de foto*

- ▲ *Pakhuis Het Veem als multifunctioneel bedrijvencomplex*
- ◀ *Het Nederlandsche Veem in vol bedrijf tussen de wereldoorlogen*

De VPRO huurt vanaf najaar 2018 de Veemvloer om programma's 'Boeken' en 'Buitenhof' uit te zenden. Van een illegaal naaiatelier in een kraakpand verandert deze ruimte dus in een Tempel van overleg, discussie en media in een Rijksmonument. Het was hier dat de langzittende premier van Nederland, Mark Rutte, blunderde toen hij in een uitzending van Buitenhof (13-01-2019) vanuit ex-kraakpand Het Veem liet weten "giftig te worden van de witte wijn sippende Amsterdamse elite die alsmaar kritiek heeft op de Amerikaanse president Donald Trump."

Handelsbladcomplex

Het gebouw van het Algemeen Handelsblad aan de Nieuwezijds Voorburgwal is in werkelijkheid een complex schuin achter het Paleis op de Dam. Het hoofdgebouw dateert van 1903 en is een van de weinige Jugendstil gebouwen in Amsterdam naar een ontwerp van de architect Eduard Cuypers. In de loop van de jaren is het gebouw uitgegroeid tot een verzameling van verschillende panden en pandjes uit verschillende bouwjaren. Het gebouw huisvest ver-

schillende woongroepen met veelal onzelfstandige wooneenheden, twee ateliers en een bedrijfsruimte. Er zijn twee gezamenlijke dakterrassen. Een groot deel van het gebouw is rijksmonument. Door de verhuizing van de krant naar Rotterdam kwam het gebouw leeg te staan. Het werd nog even aan dagblad De Tijd verhuurd maar in 1977 kwam het definitief leeg te staan. De opzet was het complex te slopen maar de procedures duurden dermate lang dat het in 1978 gekraakt werd. De eigenaar verloor alle interesse aan het gebouw en verkocht het gekraakt en wel door aan Wilma Vastgoed die het ontruimd wilde hebben. In tegenstelling tot beide voorgaande projecten is er voor het Handelsbladgebouw flink gevochten, wat er in

- ▲ *Het kantoorgebouw van het Algemeen Handelsblad, bewoond door krakers*
- ▶ *Ingerichte woon-/werkkamer in het Handelsblad - 1980*

1980 toe leidde dat de Gemeente gehoor gaf aan de krakerseisen en het complex kocht. Het duurde geslagen vijf jaren tot Gemeente en krakers het eens werden over verbouw en exploitatie. Algemeen wordt aangenomen dat het klimaat onder de krakers pas redelijker werd toen de militantste krakers vervangen waren door studenten. De exploitatie kwam in handen van Ymere. Samen met de bewonerscommissie heeft Ymere een onderhoudsplan gemaakt, waarvan de uitvoering in september 2015 is gestart. Los van het onderhoud aan het casco en de gemeenschappelijke ruimtes, zijn er diverse verbeteringen aangebracht. Het dak is geïsoleerd en het dakterras is beter toegankelijk gemaakt. Het verouderde dubbelglas is vervangen en de installaties zijn verbeterd. Ook de ornamenten en fraaie details in de gevel zijn opgeknapt.

**ons
amsterdam**

gebouwd op verhalen

*...met een verhaal over
het kraakpand Algemeen
Handelsblad*

Klik het logo om te lezen

Oneindig zou de lijst met kleine kraakpanden zijn, die omgevormd werden tot normaal bewoonde woningen, compleet met huurcontract. Daar kwam lang niet altijd de Gemeente aan te pas om te bemiddelen of te regelen.

► Een van de spaarzame gebouwen in Art Nouveau is behouden voor Amsterdam

▲ Spandoeken in 1980

▼ Voormalige letterzetterij, nu algemene werkplaats

▲ Galerie Amok in het Handelsbladcomplex

▼ Gemeenschappelijke keuken - 1980

▼ Woonruimte - 1980

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

